

УДК 338.26:338.3

**ВПЛИВ СКЛАДОВИХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА НА УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ****Л. І. Калачевська***e-mail: likalachevska@gmail.com*Сумський національний аграрний університет
вул. Г. Кондратьєва, 160, 40021 м. Суми, Україна

Наголошено про ключове значення сільських територій для економіки України та зроблено акцент на важливості розробки і впровадження інновацій на таких територіях. Доведено важливість конкурентного середовища для процесів управління розвитком сільських територій країни на основі інновацій. Сформульовано сутність терміну «конкурентне середовище управління інноваційним розвитком сільських територій». Виокремлено головні складові конкурентного середовища управління інноваційним розвитком сільських територій, до яких віднесено: конкурентне середовище сільських територій; конкурентне середовище бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях; конкурентне середовище домашніх господарств, що функціонують на сільських територіях. У межах дослідження конкурентного середовища сільських територій було виділено такі його елементи: інші сільські території; державні владні інститути; іноземні агенти; бізнес – одиниці та домашні господарства, які функціонують на таких територіях. Щодо конкурентного середовища сільських бізнес-одиниць, то тут було виділено такі елементи: конкуренти; постачальники; споживачі; державні та місцеві органи влади. Для сільських домашніх господарств були виокремлені такі елементи: постачальники; інші домашні господарства; споживачі ресурсів; державні та місцеві органи влади. Розроблено та запропоновано методiku оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій, яка дозволяє розрахувати інтегральний показник такого впливу та зробити відповідні висновки. Окремо було оцінено вплив конкурентного середовища на управління розвитком українських сільських територій на основі інновацій та зроблено висновок, що такий вплив є негативним з наближенням до критично негативного.

Ключові слова: інноваційний розвиток, конкурентне середовище, оцінка впливу, сільські території, управління.

Постановка проблеми

Трансформація економічної системи країни призвела до зростання ролі сільського господарства та сільських територій. При цьому, сільські території України мають значний потенціал для розвитку. Досвід економічно розвинутих країн [1, 2, 3] вказує, що ефективний розвиток сільської місцевості можливий тільки на основі розробки та запровадження інновацій. У той же час, відзначаємо значні проблеми щодо інноваційного розвитку українських сільських територій, що потребує підвищення ефективності управління цим процесом.

Дослідження управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні потребує акценту на їх конкурентному середовищі, оскільки воно має ключовий негативний вплив на такий вид управлінської діяльності. Тому зменшення негативного впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні дозволить значно підвищити ефективність та результативність такого виду

менеджменту, що, у свою чергу, потребує проведення відповідної оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження наукових розвідок закордонних та вітчизняних вчених дозволяє виділити дві групи напрацювань у контексті взаємозв'язку конкурентного середовища та інновацій на сільських територіях, а саме: наукові роботи, де акцент робиться на дослідженні конкурентного середовища сільських територій із врахуванням розробки і впровадження інновацій, куди відносимо дослідження: Н. Томпсона та Н. Вард [4], Д. Янковича [5], В. М. Трегобчука і Б. Й. Пасхавера [6] та інших вчених; наукові розробки у царині інноваційного розвитку сільської місцевості з врахуванням певних аспектів їх конкурентного середовища, до яких відносимо роботи: К. Ю. Волошенко та А. А. Михайлова [7], О. Сатова [8], В. В. Лисенко [9] та інших вчених.

Наголошуючи на значній науковій та практичній цінності напрацювань зазначених вище та інших вчених у царині інновацій,

конкурентного середовища та сільських територій, вважаємо, що проблематика оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій потребує детального дослідження.

Мета, завдання та методика досліджень

Мета – на основі виокремлення та характеристики складових, а також розробленої авторської методики оцінити вплив конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні. Завдання: визначити сутність терміну «конкурентне середовище управління інноваційним розвитком сільських територій»; виокремити та надати характеристику складовим конкурентного середовища управління інноваційним розвитком сільських територій; розробити методику оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій; оцінити рівень впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком українських сільських територій. Об'єктом дослідження є процес управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні.

Для реалізації поставлених завдань використовувалися такі методи й прийоми: діалектичний, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, порівняння, графічний.

Результати досліджень

Відзначаємо значну наукову дискусію навколо визначення терміну «конкурентне середовище». Однак, наукові розвідки у цьому напрямку, у більшості, стосуються дослідження конкурентного середовища бізнес-одиниць або галузей економіки. Тут можемо виділити роботи М. Портера [10], Т. Ю. Білоусько [11] та інших вчених. У той же час, дослідження інших аспектів конкурентного середовища носять фрагментарний характер або, як у випадку з конкурентним середовищем управління інноваційним розвитком сільських територій, є відсутніми. Наведена ситуація та завдання проведення подальшого дослідження потребують визначення сутності терміну «конкурентне середовище управління інноваційним розвитком сільських територій», де під таким конкурентним середовищем будемо розуміти всі групи складових, які формують цей вид управлінської діяльності (рис. 1).

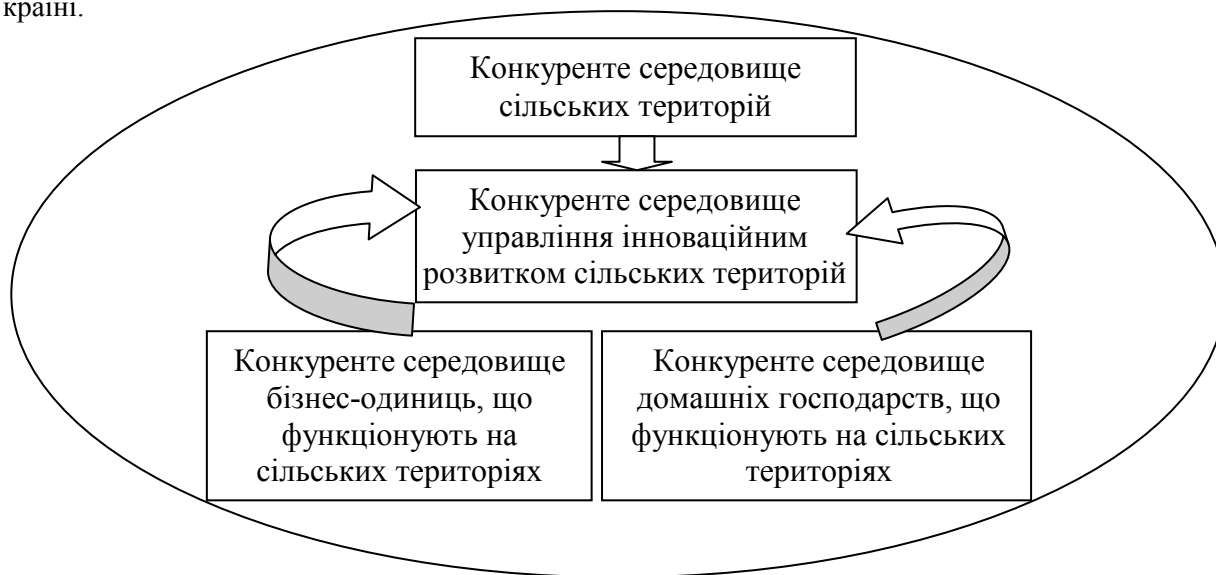

Рис. 1. Складові конкурентного середовища управління інноваційним розвитком сільських територій

Джерело: власні дослідження.

Кожна з наведених складових конкурентного середовища управління інноваційним розвитком сільських територій (див. рис. 1) має визначальний вплив на його формування та

безпосередньо на такий вид управлінської діяльності. У цьому контексті, для визначення (оцінки) впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільської

місцевості у країні, необхідно розрахувати інтегральний показник (Ів), що буде включати в себе вплив трьох вищенаведених складових. Тоді формула розрахунку інтегрального показника матиме такий вигляд:

$$I_v = I_{vst} + I_{vbo} + I_{vдг}, \quad (1)$$

де, Ів – інтегральний показник впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій у країні (значення від -3 до 3); Івст – інтегральний показник впливу конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій у країні (значення від -1 до 1); Івбо – інтегральний показник впливу конкурентного середовища бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях на управління інноваційним розвитком цих територій у країні (значення від -1 до 1); Івдг – інтегральний показник впливу конкурентного середовища сільських домашніх господарств на

управління інноваційним розвитком цих територій в країні (значення від -1 до 1).

Враховуючи, що складові інтегрального показника Ів можуть коливатися від плюс одиниці до мінус одиниці, його значення, беручи до уваги їх кількість, тоді буде коливатися від плюс трьох до мінус трьох. При цьому, амплітуда коливання складових елементів показника Ів визначається тим, що в межах оцінки їх впливу на такий показник, використовуються більш якісні, ніж кількісні судження, що потребує виділення трьох можливих положень цього впливу (позитивний вплив – він подається як плюс один; нейтральний вплив – нуль; негативний вплив – мінус один), звідси складові Ів у формулі 1 мають наведений діапазон коливання впливу.

Важливим у контексті оцінювання впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій в країні є визначення критеріїв такої оцінки (табл. 1).

Таблиця 1. Критерії оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій у країні

$-3,0 < I_v < -2,0$	$-1,9 < I_v < -1,0$	$-0,9 < I_v < 1,0$	$1,1 < I_v < 2,0$	$2,1 < I_v < 3,0$
Критично негативний вплив	Негативний вплив	Нейтральний вплив	Позитивний вплив	Максимально позитивний вплив

Джерело: власні дослідження.

В межах оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій у країні необхідно дослідити виділені вище складові, а також навести формули розрахунку та критерії оцінки їх впливу на управління інноваційним розвитком цих територій у країні. При цьому, вважаємо доречним проводити оцінку безпосередньо до сучасного положення справ в Україні.

Характеризуючи конкурентне середовище сільських територій у країні, вважаємо доречним виділити ключові його елементи, до яких відносимо:

1. Інші сільські території, які, з однієї сторони, в межах співробітництва та позитивного ефекту синергії, підвищують конкурентоспроможність сільських територій, а з іншої – змагаються за інвестиційні та інші види ресурсів, у тому числі людські ресурси, а також бюджетні кошти. Характеризуючи вплив інших

сільських територій на конкурентне середовище сільських територій в Україні, відзначаємо переважно негативний вплив за наявності негативного ефекту синергії від їх взаємодії.

2. Державні владні інститути, які можуть мати як позитивний (бюджетні кошти, законодавчо-нормативне регулювання, залучення інвестицій тощо), так і негативний (вилучення коштів території, блокування розвитку бізнес-одиниць в її межах, дестимулювання розвитку інновацій) вплив на конкурентне середовище сільських територій у країні. Досліджуючи вплив державних владних інститутів на конкурентне середовище сільської місцевості в Україні, відзначаємо переважно негативні його сторони, особливо, що стосується розвитку інновацій на сільських територіях.

3. Іноземні агенти (міжнародні організації, органи державної влади та місцевого самоврядування інших країн, іноземні бізнес-одиниці та домашні господарства, іноземні

суспільні організації та ЗМІ), що можуть як стимулювати розвиток сільських територій (інвестиції, інновації, благодійна допомога, кредитна підтримка розвитку, інформаційна та консультаційна допомога), так і заважати розвитку таких територій у країні (знищення промислового потенціалу, переманювання найбільш продуктивних домашніх господарств, низька ефективність взаємодії). Розглядаючи вплив іноземних агентів на конкурентне середовище сільських територій в Україні, можемо говорити про нейтральний їх вплив.

4. Бізнес-одиниці, які функціонують на таких територіях, що можуть формувати як позитивне (зростання надходжень до місцевих бюджетів, рівня зайнятості, інвестицій, інновацій), так і негативне (ухилення від оподаткування, виведення інвестицій, низька інноваційна активність) конкурентне середовище сільських територій у країні. Щодо впливу суб'єктів підприємницької діяльності на формування та функціонування конкурентного середовища сільських територій в Україні, то визначаємо, переважно, негативний вплив.

5. Домашні господарства, що функціонують на таких територіях, які також можуть позитивно (зростання надходжень до місцевих бюджетів, інвестицій, інновації, пропозиції ресурсів) або негативно (ухилення від оподаткування, зниження пропозиції ресурсів та інвестицій) впливати на формування і функціонування конкурентного середовища сільських територій в країні. Характеризуючи вплив домашніх господарств на формування і функціонування конкурентного середовища сільських територій в

Україні, можемо говорити про нейтральний вплив, де, на фоні тимчасової трудової міграції та еміграції, а також ухилення від оподаткування, саме домашні господарства є ключовим елементом розвитку національних сільських територій, виступаючи в якості інвесторів та постачальників ресурсів.

Спираючись на наведене, вважаємо доречним надати формулу розрахунку інтегрального показника впливу конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій у країні (Івст). При цьому, питома вага наведених вище ключових елементів у формуванні інтегрального показника буде рівною та дорівнювати 0,2. Тоді формула розрахунку буде наступна:

$$I_{вст} = \sum_{i=1}^n A_i * П_{вст_i}, \quad (2)$$

де, A_i – питома вага впливу окремого ключового елементу на формування інтегрального показника; $П_{вст_i}$ – показник оцінки впливу окремого ключового елементу на формування інтегрального показника (значення від -1 до 1); i – кількість ключових елементів впливу на формування інтегрального показника (у нашому випадку їх 5).

Надалі наведемо критерії оцінки впливу конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій у країні (табл. 2).

Таблиця 2. Критерії оцінки впливу конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій у країні

$-1,0 < I_{вст} < -0,8$	$-0,6 < I_{вст} < -0,4$	$-0,2 < I_{вст} < 0,2$	$0,4 < I_{вст} < 0,6$	$0,8 < I_{вст} < 1,0$
Критично негативний вплив	Негативний вплив	Нейтральний вплив	Позитивний вплив	Максимально позитивний вплив

Джерело: власні дослідження.

Враховуючи запропоновану формулу, критерії оцінювання та оцінку впливу ключових елементів на формування та функціонування конкурентного середовища сільських територій в Україні (див. вище), розрахуємо і оцінимо вплив конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком сільських територій в Україні. При цьому, враховуючи, що

відбувається оцінка впливу визначених ключових елементів на формування та функціонування, якщо вплив ключового елементу було визначено як негативний, то присвоїмо йому значення (-1), якщо як нейтральний, то значення (0), якщо як позитивний, то значення (1). Тоді, значення $I_{вст}$ для України буде дорівнювати:

$$I_{вст} = 0,2 * (-1) + 0,2 * (-1) + 0,2 * (0) + 0,2 * (-1) + 0,2 * (0) = -0,6.$$

Згідно з наведеними критеріями оцінки (див. табл. 2) визначаємо вплив конкурентного середовища сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій в Україні як негативний.

До ключових елементів конкурентного середовища бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях в країні, віднесемо такі:

1. Конкурентів, які, з однієї сторони, мають визначальний негативний вплив на суб'єкти господарювання у сільській місцевості, особливо, що стосується виробництва сільськогосподарських товарів, оскільки такі товари є досить однотипними і їх складно виокремити від товарів інших виробників, а з іншої – мають значний позитивний вплив, так як спонукають бізнес-одиниці підвищувати результативність власної фінансово-господарської діяльності, у першу чергу, за рахунок розробки та впровадження інновацій. Стосовно України, відзначаємо переважно позитивний вплив конкурентів на бізнес-одиниці, які функціонують на сільських територіях України.

2. Постачальників, які також можуть позитивно та негативно впливати на формування конкурентного середовища підприємств, що функціонують на сільських територіях в країні. До позитивного впливу відносимо постачання продукції (робіт, послуг) високої якості за оптимальною ціною та вигідними для бізнес-одиниць умовами постачання. До негативного впливу можемо віднести використання постачальниками власної ринкової сили та асиметрії інформації під час контрактних відносин зі споживачами їх продукції, які функціонують на сільських територіях країни. Щодо України, відзначаємо критично негативний вплив постачальників на формування і функціонування конкурентного середовища бізнес-одиниць, які здійснюють власну фінансово-господарську діяльність на сільських територіях у країні, особливо що стосується постачання енергоносіїв, мінеральних добрив та транспортних послуг.

3. Споживачів, що формують конкурентне середовище підприємств, які функціонують на сільських територіях країни, через таке: платоспроможний попит на їх продукцію, зміну вподобань, ринкову силу, використання

асиметрії інформації у взаємовідносинах з такими бізнес-одиницями. Досліджуючи вплив споживачів на формування і функціонування конкурентного середовища бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях в Україні, визначаємо його як нейтральний.

4. Державні органи влади, що мають безпосередній вплив на будь – яких суб'єкти підприємницької діяльності в країні, у тому числі на тих, що функціонують на сільських територіях. Розкриваючи вплив державних владних інститутів на функціонування бізнес-одиниць сільських територій України, відзначаємо негативний вплив, який знаходить відображення у недостатньому захисті від рейдерських захоплень, хаотичній підтримці, значному рівні корупції та адміністративного тиску; недостатньому розвитку інновацій, низькій результативності інформаційної та консультативної підтримки.

5. Органи місцевого самоврядування, які мають такий же вплив на підприємства з сільської місцевості країни, як і органи державної влади. Відзначаємо негативний вплив таких владних інститутів на формування і функціонування конкурентного середовища бізнес-одиниць, які здійснюють власну фінансово-господарську діяльність на сільських територіях в Україні через негативні чинники, які були наведені вище для державних владних інститутів, а також внаслідок низьких власних фінансових можливостей та недостатню підготовку кадрів, особливо середньої та вищої управлінської ланки.

Вважаємо доречним для визначення впливу конкурентного середовища бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях у країні, на управління інноваційним розвитком цих територій у країні обрати формулу розрахунку (див. формулу 2) та критерії оцінювання (див. табл. 2), ідентичні до оцінювання впливу конкурентного середовища сільських територій на такий тип управління (див. вище). При цьому, визначимо вплив кожного з наведених вище ключових елементів у розрахунку підсумкового інтегрального показника $I_{вбо}$ у розмірі 0,2. Тоді для України, враховуючи, що негативний вплив ключового елементу на формування і функціонування конкурентного середовища бізнес-одиниць, які здійснюють власну

фінансово-господарську діяльність на сільських територіях в країні, будемо рахувати як (-1), нейтральний як (0), а позитивний як (1), значення

впливу такого середовища на управління інноваційним розвитком цих територій в державі буде дорівнювати:

$$I_{вбо} = 0,2 * 1 + 0,2 * (-1) + 0,2 * (0) + 0,2 * (-1) + 0,2 * (-1) = - 0,4.$$

Таким чином, згідно з проведеними розрахунками та спираючись на критерії оцінки з таблиці 2, можемо визначити вплив конкурентного середовища бізнес-одиниць, що функціонують на сільських територіях, на управління інноваційним розвитком цих територій в Україні як негативний.

Останньою зі складових конкурентного середовища управління інноваційним розвитком сільських територій у країні є конкурентне середовище домашніх господарств, що функціонують у сільській місцевості держави. Можемо виділити наступні ключові елементи такого виду конкурентного середовища:

1. Постачальники, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на формування і функціонування конкурентного середовища сільських домашніх господарств. Позитивний вплив буде виражений у підвищенні доходів, результативності функціонування та конкурентоспроможності домашніх господарств із сільської місцевості держави. Негативний вплив буде мати використання ринкової сили, монопольного становища та асиметрії інформації постачальників у взаємовідносинах з сільськими домашніми господарствами. Досліджуючи взаємовідносини постачальників та домашніх господарств сільських територій України, відзначаємо негативний вплив таких суб'єктів господарювання на домашні господарства.

2. Інші домашні господарства, які, конкуруючи за відповідні суспільні блага та напрямки пропозиції ресурсів, можуть негативно або позитивно впливати на формування та функціонування конкурентного середовища домашніх господарств, що функціонують у сільській місцевості держави. Стосовно України відзначаємо нейтральний вплив інших домашніх господарств на конкурентне середовище домашніх господарств сільських територій країни.

3. Суб'єкти господарювання – споживачі ресурсів сільських домашніх господарств. Такі бізнес-одиниці, маючи взаємовідносини з

домашніми господарствами, формують рівень їх доходів, результативності функціонування та конкурентоспроможності. Відзначаємо більший вплив підприємств-споживачів ресурсів на сільські домашні господарства, ніж на домашні господарства з міських територій, оскільки вони закуповують більшу номенклатуру ресурсів у таких домашніх господарств (не тільки робочу силу, а й земельні, рекреаційні та продовольчі ресурси). Відзначаємо критично негативний вплив бізнес-одиниць – споживачів ресурсів на формування та функціонування конкурентного середовища сільських домашніх господарств України. Причинами цього є монопольне положення, ринкова сила та використання асиметрії інформації такими підприємствами в країні.

4. Органи державної влади мають суттєвий вплив на формування та функціонування конкурентного середовища сільських домашніх господарств. Ключовими моментами такого впливу є такі: захист домашніх господарств, недопущення дискримінації, забезпечення конкуренції, консультаційна та інформаційна підтримка. Щодо України, то відзначаємо негативний вплив державних органів на конкурентне середовище домашніх господарств сільських територій країни через низьку результативність їх взаємодії.

5. Органи місцевого самоврядування мають ідентичний вплив з органами державної влади (див. вище) на формування та функціонування конкурентного середовища сільських домашніх господарств. Те ж можна сказати і про Україну (негативний вплив).

Тоді, спираючись на формулу 2 та таблицю 2, які можливо використати для розрахунку інтегрального показника впливу конкурентного середовища сільських домашніх господарств на управління інноваційним розвитком цих територій у країні ($I_{вдг}$), а також методику розрахунку показників $I_{вст}$ та $I_{вбо}$, розрахуємо значення показника $I_{вдг}$ для України:

$$I_{вдг} = 0,2 * (-1) + 0,2 * (0) + 0,2 * (-1) + 0,2 * (-1) + 0,2 * (-1) = -0,8.$$

Враховуючи критерії оцінки, які були наведені у таблиці 2, можемо вказати на критично негативний вплив конкурентного середовища домашніх господарств сільських територій на управління інноваційним розвитком цих територій в Україні.

Маючи розраховані значення трьох складових інтегрального показника впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій у країні, розрахуємо значення такого показника для України згідно з формулою 1:

$$I_{в} = (-0,6) + (-0,4) + (-0,8) = -1,8.$$

Використавши критерії оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій у країні (табл. 1), можемо визначити цей вплив як негативний з наближенням до критично негативного, що підтверджує раніше зроблені висновки про важливість конкурентного середовища у контексті управління інноваційним розвитком вітчизняної сільської місцевості та необхідність покращення як самого середовища, так і його впливу на такий вид управлінської діяльності.

Відзначаємо, що покращення конкурентного середовища та інноваційного розвитку сільських територій України неможливо без забезпечення відповідного рівня інфраструктури національної сільської місцевості.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження дозволило сформулювати висновок про критичну важливість конкурентного середовища для управління інноваційним розвитком сільських територій у країні. При цьому, в межах роботи було виділено три складові такого середовища та надано їм характеристику.

Окремо була надана авторська методика оцінки впливу конкурентного середовища на управління інноваційним розвитком сільських територій та проведено оцінювання на прикладі сільської місцевості України.

Подальші дослідження слід сконцентрувати на розробці шляхів забезпечення ефективності

розвитку сільських територій в Україні на основі розробки і впровадження інновацій, у тому числі в їх інфраструктуру.

References

1. Vasylytsiv, T. H. & Bojko, V. V. (2016). Svitovyi dosvid rozvytku silskykh terytorii v konteksti derzhavnoi polityky zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky [World experience of rural territories development in the context of the state policy for providing economic security]. *Naukovy visnyk Polissja*, 3 (7), 15–21 [in Ukrainian].
2. Stehnei, M. I. (2013). Suchasni napriamy zabezpechennia staloho rozvytku silskykh terytorii: yevropeyskyi dosvid i ukraïnski realii [Modern tendencies in providing a stable development of rural territories development: European experience and Ukrainian realia]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 3, 125–133 [in Ukrainian].
3. Kirieieva, E. A. & Kostiuchenko, D. L. (2017). Polityka rozvytku silskykh terytorii u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [The policy of rural territories development in countries of the European Union]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannja nauky i praktyky*, 8, 68–79 [in Ukrainian].
4. Thompson, N. & Ward, N. (2005). Rural areas and regional competitiveness (Report to Local Government Rural Network, Centre for Rural Economy, University of Newcastle upon Tyne). Newcastle.
5. Janković, D. (2012). Territorial approach to regional rural development. *Economics of Agriculture*, 4, 675–686.
6. Trehobchuk, V. M. & Paskhaver, B. Y. (Eds.) (2007). Zabezpechennia konkurentospromozhnosti ahromoho sektora ekonomiky Ukrainy na vnutrishnomu i zovnishnikh rynkakh [Provision of Ukrainian agriculture sector competitiveness in local and foreign markets]. Kyiv : Instytut ekonomiky ta prohnozuvannja [in Ukrainian].
7. Voloshenko, K. Yu. & Mikhaylova, A. A. (2012). Innovatsionnyye faktory i usloviya ustoychivogo razvitiya selskikh territoriy [Innovative factors and terms of a stable rural territories development]. *Baltiyskiy region*, 3, 103–115 [in Russian].
8. Satov, O. (2012). Innovatsiyni potentsial rozvytku silskykh terytorii ta problemy modernizatsii derzhavnogo upravlinnia [Innovative

potential of rural territories development and problems of the state management modernization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, 2, 178–185 [in Ukrainian].

9. Lysenko, V. V. (2015). Problemy ta perspektyvy innovatsiinoho rozvytku silskoho hospodarstva [Problems and perspectives of innovative development of agriculture]. *Naukovy visnyk MGHU*, 10, 153–156 [in Ukrainian].

10. Porter, M. E. (2005). Konkurentnaya strategiya: metodika analiza otrasley i konkurentov [Competitive strategy: an analysis method of branches and competitors]. Moskva: Alpina Biznes Buks [in Russian].

11. Bilousko, T. Ju. (2013). Analiz konkurentnoho seredovyshcha ahrarnykh pidpriemstv [The analysis of competitive environment of agriculture enterprises], *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu*, 2 (6), 50–57 [in Ukrainian].

IMPACT OF COMPETITIVE ENVIRONMENT COMPONENTS ON MANAGEMENT OF RURAL INNOVATIVE DEVELOPMENT

L. Kalachevska

e-mail: likalachevska@gmail.com

Sumy National Agrarian University
Herasyma Kondratiieva str.160,
40021 Sumy, Ukraine

The scientific article has underlined the key meaning of rural territories for Ukrainian economy. It has also emphasized the importance of development and implementation in these territories. The research has proved the significance of a competitive environment for management processes of rural territories development in the country based on innovations. The essence of the term “competitive environment of innovative development management of rural territories” has been formulated. The article has provided main components of a competitive environment of rural territories innovative development management, which include a competitive environment of rural territories; a competitive environment of business units operating in the rural territories; and a competitive environment of households operating in the rural territories. Within the research of a competitive environment of rural territories, the data have distinguished the following elements: other rural territories; state power institutes; foreign agents;

business units and households operating in such territories. Describing a competitive environment of rural business units, the research has identified such components as competitors; suppliers; consumers; state and local authorities. The rural households include the following elements: suppliers; other households; consumers of resources; state and local authorities. The research has developed and suggested the estimation methodology for the influence of a competitive environment on management of innovative development of rural territories, which allows to calculate the integral index of this influence and to make the relevant conclusions. In addition, the research has evaluated the influence of a competitive environment on management of Ukrainian rural territories development based on innovations. It has allowed making the following conclusion: such an influence is a negative phenomenon with a tendency to a critically negative one.

Keywords: innovative development, competitive environment, influence estimation, rural territories, management.

ВЛИЯНИЕ КОМПОНЕНТОВ КОНКУРЕНТНОЙ СРЕДЫ НА УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Л. И. Калачевская

e-mail: likalachevska@gmail.com

Сумский национальный аграрный университет
ул. Г. Кондратьева, 160, 40021 г. Сумы, Украина

Отмечено ключевое значение сельских территорий для экономики Украины и сделан акцент на важности разработки и внедрения инноваций на таких территориях. Доказана важность конкурентной среды для процессов управления развитием сельских территорий страны на основе инноваций. Сформулирована сущность термина «конкурентная среда управления инновационным развитием сельских территорий». Выделены главные составляющие конкурентной среды управления инновационным развитием сельских территорий, куда отнесены: конкурентная среда сельских территорий; конкурентная среда бизнес-единиц, которые функционируют на сельских территориях; конкурентная среда домашних хозяйств, которые функционируют на сельских территориях. В рамках исследования конкурентной среды сельских территорий были выделены следующие ее элементы: другие

сельские территории; государственные институты власти; иностранные агенты; бизнес-единицы и домашние хозяйства, которые функционируют на таких территориях. Относительно конкурентной среды сельских бизнес-единиц, то тут были выделены такие элементы: конкуренты; поставщики; потребители; государственные и местные органы власти. Для сельских домашних хозяйств были выделены такие элементы: поставщики; другие домашние хозяйства; потребители ресурсов; государственные и местные органы власти. Разработана и предложена методика

оценки влияния конкурентной среды на управление инновационным развитием сельских территорий, которая позволяет рассчитать интегральный показатель такого влияния и сделать соответствующие выводы. Отдельно было оценено влияние конкурентной среды на управление развитием украинских сельских территорий на основе инноваций и сделан вывод, что такое влияние является негативным с приближением к критически негативному.

Ключевые слова: инновационное развитие, конкурентная среда, оценка влияния, сельские территории, управление.